FORMULAREA ȘI DEPUNEREA CERERII PRIVIND ÎNAPOIEREA COPILULUI ÎN STATUL REȘEDINȚEI SALE OBIȘNUITE ȘI CEA PRIVIND EXERCITAREA DREPTULUI DE VIZITARE A COPILULUI. INSTANȚELE COMPETENTE ȘI AUTORITĂȚILE CU ATRIBUȚII ÎN MATERIE

THE FORMULATION AND SUBMISSION OF THE REQUEST FOR THE RETURN OF THE CHILD TO THEIR HABITUAL RESIDENCE STATE AND THE REQUEST FOR THE EXERCISE OF THE RIGHT TO VISIT THE CHILD. THE COMPETENT COURTS AND AUTHORITIES WITH RESPONSIBILITIES IN THE MATTER

CZU: 343.549:341.231.14-053.2 **https://doi.org/10.59295/spd2024j.73**

Igor COBAN,
ORCID: 0000-0003-1934-9352
e-mail: coban.igor@gmail.com
Universitatea de Stat din Moldova

Summary. *The Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction, drafted in The Hague on October 25, 1980, and Chapter XXV[1] of the Code of Civil Procedure of the Republic of Moldova, establishes a contemporary and efficient mechanism for resolving cases aimed at counteracting the consequences of the phenomenon of international civil child abduction.*

This requires the creation of clear and efficient procedural mechanisms to maximize the effectiveness of this instrument, as the best interest of the child is at stake.

In this regard, the request initiating the procedure for the return of the child to their habitual residence state and the request concerning the exercise of the right to visit the child involve several particularities, which necessitate the detailing of these formal and substantive requirements through a clear presentation.

These substantive requirements for such categories of requests are intended to assist the competent authorities in promptly resolving such cases.

Keywords: *request for the return of the child to the state of residence, request for the exercise of the right to visit the child, international child abduction, Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction of The Hague of October 25, 1980, civil process*

Cuvinte-cheie: *cerere privind înapoierea copilului în statul reședinței, cerere privind exercitarea dreptului de vizitare a copilului, răpirie internațională de copii, Convenția asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii de la Haga din 25 octombrie 1980, proces civil*

INTRODUCERE

Realizarea dreptului la apărare pe cale judiciară în cadrul procedurii de înapoiere a copilului și exercitarea dreptului de vizitare a copilului demarează prin intentarea procesului civil, potrivit art. 7 C. proc. civ. al R. Moldova.

Potrivit art. 279 alin.1 lit. b)[1] C. proc. civ. al R. Moldova legiuitorul a atribuit procedura de înapoiere a copilului și exercitarea dreptului de vizitare a copilului la categoriile de cauze civile examinate în procedură specială. Iar reieșind din art. 280 alin.1 C. proc. civ. al R. Moldova în procedară specială, cauzele se examianează de instanțele judecătorești după regulile de examinare a acțiunilor civile cu excepţiile şi completările stabilite în capitolele XXIII-XXXIV din C. proc. civ. al R. Moldova. În acest sens deducem că cererii de intentare a procedurii de înapoiere a copilului și exercitarea dreptului de vizitare a copilului îi sunt aplicabile cerințele de formă și de conținut pentru cererile de chemare în judecată (art. 166-167 C. proc. civ. al R. Moldova).

Însă având în vedere particularitățile procedurii de înapoiere a copilului și exercitarea dreptului de vizitare a copilului legiuitorul a reglementat **cerințe speciale de conținut** la art. 293[3] C. proc. civ. al R. Moldova, spre deosebire de alte cereri:

(1) Cererea trebuie să cuprindă:

a) informații privind identitatea reclamantului, a copilului şi a persoanei despre care se susține că a luat sau a reținut copilul;

b) motivele pe care se sprijină reclamantul pentru a cere înapoierea copilului, cu anexarea actelor confirmative și cu indicarea prevederilor relevante din legislația statului în care se află reședința reclamantului;

c) informațiile disponibile cu privire la locul aflării copilului și la identitatea persoanelor cu care se presupune că se află copilul.

(2) La cerere se anexează:

a) copiile legalizate a deciziilor sau acordurilor relevante;

b) raportul de evaluare psihologică a copilului, în cazul în care pârâtul sau reclamantul consideră că satisfacerea sau nesatisfacerea integrală ori parțială a cererii va avea efecte negative asupra copilului;

c) alte documente relevante.

(3) Actele întocmite într-o limbă străină se depun însoțite de traducerea autentificată în limba română.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Solicitările din cerere. Principalul scop urmărit de către părintele reclamant este acela de a obține o hotărâre de înapoiere a copilului în țara în care acesta își are reședința obișnuită. Din aceste motive, în cererea privind înapoierea copilului minor în statul reședinței sale obișnuite, părintele reclamant va solicita instanțelor de judecată să constante că deplasarea sau neînapoierea copilului are un caracter ilicit, și respectiv înapoierea acestuia, întoarcerea sa în statul în care își avea reședința obișnuită

anterior deplasării. Nu trebuie neglijate și alte solicitări accesorii care vor contribui la realizarea obiectului acțiunii, drept exemplu: predarea pașaportului minorului sau a documentului de călătorie, or obligarea substituirea de către instanța de judecată a acordului părintelui pârât pentru plecarea peste hotare a copilului minor cu părintele reclamant, în situația în care ordinea publică implică o astfel de rigoare. Principiul interesului superior al copilului permite instanței de judecată o astfel de ingerință inclusiv asupra drepturilor și îndatoririlor părinților față de copii și trebuie să prevaleze în toate cazurile soluționate de instanțe judecătorești. Respectiv, pornind de la principiul interesului superior al minorilor, instanța va fi în drept să substituie consimțământul părții pârâte, în limita cadrului legal. Sau în cazul în care copilul este titular al mai multor cetățenii este oportună solicitarea de obligare a părții pârâte să predea unul sau mai multe pașapoarte.

Formularea corectă a solicitărilor va exclude ulterior problemele care pot apărea la etapa de executare, inclusiv tergiversarea punerii în aplicare, or astfel de categorii de cauze trebuie soluționate cu celeritate maximă, având în vedere urmările care pot amprenta copilului.

Autoritățile publice competente în materie.

Art. 293[1] C. proc. civ. al R. Moldova prevede în mod expres că cererea privind înapoierea copilului în statul reședinței sale obișnuite și cea privind exercitarea dreptului de vizitare a copilului, în conformitate cu *Convenția asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, întocmită la Haga la 25 octombrie 1980,* se depun la Curtea de Apel Chișinău de către **autoritatea centrală din Republica Moldova** pentru implementarea prevederilor convenției menționate *sau* de către **reclamant.**

Însăși *Convenția asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, întocmită la Haga la 25 octombrie 1980,* delimitează autoritățile cu atribuții în materie în ceea ce privește răpirea internațională civilă de copii: fie că vorbim de instanțele de judecată sau de autoritățile centrale.

Convenția, prevedea faptul că fiecare stat membru îşi va desemna una sau mai multe autorități centrale competente care să îl asiste în vederea punerii în aplicare a obligațiilor care îi revin, autorități competente care vor fi cunoscute de către toți cei interesați, pentru a putea fi contactate.

Potrivit art. 6 din *Convenției asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, întocmită la Haga la 25 octombrie 1980,* fiecare stat contractant desemnează o autoritate centrală însărcinată să satisfacă obligațiile ce-i sunt impuse prin convenție. Un stat federal, un stat în care sunt în vigoare mai multe sisteme de drept sau un stat având organizații teritoriale autonome poate să desemneze mai mult de o autoritate centrală şi să specifice competențele teritoriale ale fiecăreia dintre aceste autorități. Statul care folosește această posibilitate trebuie să desemneze însă şi o autoritate centrală, căreia să îi poată fi adresate cererile, în vederea transmiterii lor autorității centrale competente din acest stat. Rezultă așadar că, şi în cazul acestor state, va exista o autoritate centrală care va coordona activitatea celorlalte.

Articolul 7 din *Convenția asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, întocmită la Haga la 25 octombrie 1980* prevede: „Autoritățile centrale urmează să coopereze între ele și să promoveze o colaborare între autoritățile competente în statele lor respective, pentru a asigura imediata înapoiere a copiilor şi a realiza celelalte obiective ale prezentei convenții.

În special, ele urmează, fie direct, fie cu sprijinul oricărui intermediar, să ia toate măsurile potrivite:

a) pentru localizarea unui copil deplasat sau reținut ilicit;

b) pentru prevenirea de noi pericole pentru copil sau de pagube pentru părțile interesate, luând sau procedând astfel încât să fie luate măsuri provizorii;

c) pentru a asigura înapoierea de bună voie a copilului sau a înlesni o soluție amiabilă;

d) pentru schimb de informații, dacă se dovedeşte util, privitoare la situația socială a copilului;

e) pentru a furniza informații generale privind dreptul statului lor în legătură cu aplicarea convenţiei;

f) pentru a introduce sau a înlesni deschiderea unei proceduri judiciare sau administrative, menite să obțină înapoierea copilului şi, dacă este cazul, să îngăduie organizarea sau exercitarea efectivă a dreptului de vizitare;

g) pentru a acorda sau înlesni, dacă este cazul, obținerea de asistenţă judiciară şi juridică, inclusiv participarea unui avocat;

h) pentru a asigura, pe plan administrativ, dacă va fi necesar şi oportun, înapoierea fără pericol a copilului;

i) pentru a se ține reciproc la curent asupra aplicării convenției, pe cât posibil, a înlătura eventualele obstacole ivite cu prilejul aplicării sale.

La rândul său articolul 30 din *Convenția asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, întocmită la Haga la 25 octombrie 1980* prevede că orice fel de cerere, trimisă autorității centrale sau direct autorităților judecătorești sau administrative ale unui stat contractant, în aplicarea convenției, precum şi orice document ori informare anexate acestora sau procurate de către o autoritate centrală vor putea fi prezentate înaintea tribunalelor sau autorităților administrative ale statelor contractante.

La rândul său articolul 8 din *Convenția asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, întocmită la Haga la 25 octombrie 1980* permite persoanei, instituției sau organismului care pretinde că un copil a fost deplasat sau reținut prin violarea dreptului privind încredinţarea să sesizeze fie autoritatea centrală a reşedinţei obişnuite a copilului, fie pe aceea a oricărui stat contractant, pentru ca acestea să acorde asistență lor în vederea asigurării înapoierii copilului.

De asemenea față de o astfel de cerere se instituie cerințe de conținut care urmează să cuprindă:

a) informații privind identitatea reclamantului, a copilului şi persoanei despre care se susține că a luat sau a reținut copilul;

b) data naşterii copilului, dacă este posibil să fie obținută;

c) motivele pe care se sprijină reclamatul pentru a cere înapoierea copilului;

d) toate informațiile disponibile privitoare la localizarea copilului și identitatea persoanei cu care copilul este presupus a se afla;

e) copie autentificată a oricărei decizii sau acord utile;

f) o atestare sau declarație sub jurământ emanând de la autoritatea centrală sau de la altă autoritate competentă a statului în care se află reședința obișnuită sau de la o altă persoană calificată privind dreptul statului în materie;

g) orice alt document util.

Dacă ne referim la autoritatea centrală competentă în cazul Republicii Moldova este Ministerul Muncii și Protecției Sociale, deoarece acesta a păstrat competențele în materia drepturilor copiilor, având în structura aparatului său central: Direcţia politici de protecţie a drepturilor copilului şi familiilor cu copii. În exercitarea atribuțiilor sale, Ministerul Muncii și Protecției Sociale cooperează cu autorităţile centrale ale celorlalte state părţi la *Convenția asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, întocmită la Haga la 25 octombrie 1980* şi colaborează cu instituţiile şi autorităţile moldovenești cu atribuţii în domeniul de aplicare a Convenţiei.

Atribuţiile Ministerului Muncii și Protecției Sociale în cazul în care Republica Moldova este – Stat solicitat:

- de a primi de la autoritatea centrală străină sau direct de la reclamantul dintr-un stat contractant cererea de înapoiere a minorului deplasat sau reţinut ilicit pe teritoriul Republicii Moldova sau, după caz, a cererii privind organizarea sau exercitarea dreptului de vizită;
- de a desfăşura toate demersurile necesare localizării copilului şi încercării de soluţionare a cererii pe cale amiabilă cu persoana răpitoare.

În cazul în care minorul nu este înapoiat de bunăvoie:

- Ministerul Muncii și Protecției Sociale din Republica Moldova sesizează instanţa judecătorească competentă în vederea soluţionării cauzei având ca obiect înapoierea copilului deplasat sau reţinut ilicit pe teritoriul Republicii Moldova;
- asigură permanenta informare şi colaborare cu autoritatea centrală a statului solicitant.

Atribuţiile Ministerului Muncii și Protecției Sociale în cazul în care Republica Moldova este – Stat solicitant:

- primirea de la reclamant a cererii de înapoiere a unui copil ce a fost deplasat ori reţinut ilicit într-un alt stat contractant sau, după caz, a cererii privind organizarea sau exercitarea dreptului de vizită;
- înaintarea cererii Autorităţii Centrale străine pe al cărei teritoriu se crede că s-ar putea afla minorul;
- asigurarea colaborării între cele două autorităţi şi reclamant până la soluţionarea cererii.

Procedura se declanşează pe baza unei cereri de înapoiere, completate pe un formular - tip, care se transmite de către autoritatea centrală a statului solicitant (statul în care copilul îşi avea reşedinţa obişnuită) către autoritatea centrală a statului solicitat (statul în care se găseşte, la momentul transmiterii cererii de înapoiere) şi a unor documente care să justifice solicitarea (de ex.: hotărâre de încredinţare a minorului către părintele care face cererea, în cazul părinţilor divorţaţi).

Dacă ar fi să analizăm lista actelor sau informației care sunt necesare pentru a depune o cerere de răpire internațională și înapoiere a minorului, atunci urmează să menționăm că atunci când se constată că copilul a fost deplasat într-un alt stat de către celălalt soț, fără intenția de înapoiere, cererea de răpire trebuie să cuprindă următoarele elemente:

- informaţii privind identitatea reclamantului, a copilului şi a persoanei despre care se susţine că a luat sau a reţinut copilul;
- data naşterii copilului, motivele pe care se sprijină reclamantul pentru a cere înapoierea copilului;
- toate informaţiile disponibile privitoare la localizarea copilului şi identitatea persoanei cu care copilul este presupus a se afla, o fotografie a minorului;
- copie autentificată a oricărei decizii sau acord utile, orice alt document util.

În cazul în care va fi necesar, autoritatea centrală sesizată va putea solicita persoanei interesate să completeze cererea sau dosarul cu alte acte sau informații. În calitate de autoritate centrală, aceasta operează cu autoritățile centrale ale celorlalte state părți la *Convenția asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, întocmită la Haga la 25 octombrie 1980* și colaborează cu instituțiile și autoritățile române cu atribuții în domeniul de aplicare acestei Convenții. Instituțiile și autoritățile competente au obligația să acorde de îndată sprijinul autorității centrale prin transmiterea datelor deținute de către acestea potrivit competenţelor, ca urmare a solicitărilor formulate în acest scop.

Dacă autoritatea centrală are indicii că minorul a cărui înapoiere se solicită se află pe teritoriul altui stat parte la *Convenția asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, întocmită la Haga la 25 octombrie 1980*, va transmite cererea direct şi fără întârziere autorității centrale a acelui stat, informând despre aceasta autoritatea centrală solicitantă sau, după caz, reclamantul.

Dacă Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 nu prevedea termene clare în care autoritățile centrale trebuie să transmită cererile primite, un termen de acest fel a fost introdus prin art. 23 al Regulamentului (UE) nr. 1111/2019, intitulat „Primirea şi soluționarea cererilor de către autoritățile centrale", care prevede: (1) Autoritatea centrală solicitată acționează cu celeritate atunci când soluționează o cerere întemeiată pe Convenția de la Haga din 1980, astfel cum se prevede la articolul 22. (2) Atunci când primește o cerere prevăzută la articolul 22, autoritatea centrală a statului membru solicitat confirmă primirea în termen de cinci zile lucrătoare de la data primirii cererii. Aceasta informează, fără întârziere nejustificată, autoritatea centrală a statului membru solicitant sau solicitantul, după caz, care sunt demersurile inițiale care au fost întreprinse sau urmează să fie întreprinse pen-

tru soluţionarea cererii şi poate solicita documente şi informaţii suplimentare necesare.

Desigur, noțiunea de celeritate poate fi interpretată în mod diferit de fiecare stat în parte, iar termenul de cinci zile lucrătoare menționat de Regulamentul (UE) nr. 1111/2019 nu este suficient, cât timp nu există fixat un termen pentru comunicarea actelor către autoritatea competentă din statul în care a fost deplasat sau reținut copilul sau către instanța de judecată, pentru a începe procedura judiciară propriu-zisă.

Lipsa unui termen clar în care autoritatea centrală dintr-un stat să transmită cererea către autoritatea centrală din alt stat, precum şi lipsa unui termen clar în care autoritatea centrală sesizată să transmită mai departe cererea către instanţa de judecată este un mare minus al acestei proceduri, de natură să afecteze dezideratul de celeritate susținut atât de autorii Convenţiei, cât şi de cei ai Regulamentelor.

Din acest motiv, cred că cea mai bună și mai sigură opțiune pentru părinții solicitanți este să evite cât mai multe etape din acest sistem și să depună cererile direct la autoritatea centrală din statul în care copilul se reține, sau direct la instanța de judecată. Chiar și în cazurile în care autoritățile implicate acționează rapid, va câștiga astfel timp prețios, deoarece poate elimina cel puțin parțial etapa administrativă.

Odată înregistrată cererea de înapoiere pe rolul instanţei de judecată competente, va avea un control mai mare asupra termenului de soluţionare a cererii sale, cu atât mai mult cu cât toate demersurile pe care le poate face autoritatea centrală competentă - cum ar fi identificarea locului exact unde se află copilul, vor putea fi efectuate şi de către instanţa de judecată. Într-o procedură în care orice zi este importantă pentru a se reuși înapoierea copilului la reşedinţa sa obişnuită, consider că sesizarea directă a instanţei de judecată este cea mai bună soluție pentru părintele reclamant.

Instanța de judecată competentă. Legiuitorul la art. 293[1] C. proc. civ. al R. Moldova a prevăzut competența exclusivă a Curții de Apel Chișinău cu jurisdicția exclusivă pe teritoriul Republicii Moldova pentru examinarea unor astfel de cereri.

Reieșind din practica internațională întotdeauna o astfel de cerere se depune la instanța competentă din statul în care a avut loc deplasarea, ea nefiind de competența instanței din statul în care copilul îşi are reşedinţa obişnuită înaintea deplasării sau reținerii.

CONCLUZII

Având în vedere specificul cauzelor privind înapoierea copilului în statul reședinței sale obișnuite și cea privind exercitarea dreptului de vizitare a copilului, în conformitate cu *Convenția asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, întocmită la Haga la 25 octombrie 1980* și rigorile impuse de legea procedurală la art. 293[3] C. proc. civ. al R. Moldova, venim cu recomandarea de elaborare a **formularelor-tip de intentarea a procesului civil pe astfel de categorii de cauze.** Ceea ce consider că va facilita examinarea unor astfel de cauze, mai ales în contextul în care autoritatea publică competentă întârzie în sesizarea instanței de judecată, iar reclamantul dorește să-și realizeze acest drept în mod independent.